

МІНІСТЕРСТВО НАУКИ І ОСВІТИ УКРАЇНИ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ІВАНА ОГІЄНКА
Історичний факультет
Кафедра архівознавства, спеціальних історичних та правознавчих дисциплін

ДИПЛОМНА РОБОТА МАГІСТРА
З ТЕМИ
«Історія Української соціал-демократичної спілки на документах і матеріалах
Національного архівного фонду»

Виконав: студент 2 курсу ОС
«Магістр»
Спеціальність: 032. Історія та археологія (Архівознавство)
**Заковоротний Олександр
Олександрович**

Науковий керівник:
Федьков Олександр Миколайович
доктор історичних наук, доцент

Рецензент: _____

Кам'янець-Подільський 2018

Зміст

Список умовних скорочень.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ. 1. ІСТОРИОГРАФІЯ ТА ДЖЕРЕЛА З ПРОБЛЕМИ.....	7
1. 1. Історіографія проблеми.....	7
1. 2. Проблема класифікації джерел з історії політичних партій у науковій літературі.Методологія наукового дослідження.....	10
РОЗДІЛ 2 УКРАЇНСЬКА СОЦІАЛ-ДЕМОКРАТИЧНА СПІЛКА В СУСПІЛЬНОМУ ЖИТТІ НАДДНІПРЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ ТА РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ НА ПОЧАТКУ ХХ ст.....	19
РОЗДІЛ. 3. ДЖЕРЕЛА ПАРТІЙНОГО ПОХОДЖЕННЯ.....	30
3. 1 Партійно-організаційні документи.....	30
3. 2 Пропагандистко-агітаційні документи.....	46
3. 3 Джерела особового походження	54
РОЗДІЛ. 4. ДЖЕРЕЛА ІНШОГО (НЕПАРТІЙНОГО) ПОХОДЖЕННЯ.....	60
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	87

Перелік умовних скорочень:

Бунд – Загальний єврейський робітничий союз у Литві, Польщі та Росії

ВСС – Всеросійський селянський союз

ГЖУ – губернське жандармське управління

ГАРФ – Государственный архив Российской Федерации

Держархів Хмельницької області – Державний архів Хмельницької області

ДП МВС – Департамент поліції Міністерства внутрішніх справ

ЗГС – Закордонна група Спілки

ЗКС – Закордонний комітет Спілки

КПМДА – Кам’янець-Подільський міський державний архів

МВС – Міністерство внутрішніх справ

ППБ, ППБ РСДРП – Південне провінційне бюро РСДРП

ПСР – Партія соціалістів-революціонерів

РГАСПИ – Российский государственный архив социально-политической истории

РСДРП – Російська соціал-демократична робітничка партія

РУП – Революційна українська партія

СРН – «Союз русского народа»

УСДРП – Українська соціал-демократична робітничка партія

УСД Спілка, УСДС, Спілка – Українська соціал-демократична спілка РСДРП

ЦДАВО України – Центральний державний архів вищих органів України

ЦДІАК України – Центральний державний історичний архів України в м. Києві

Вступ

Для сучасної України місце і роль партій у політичній системі є однією з актуальних проблем. Важливою умовою існування успішної країни є наявність в неї сильних ідеологічно-налаштованих партій, які здійснюють роботу у правовому полі національної держави. Авторитарна царська монархія Російської імперії, була не готова до формування багатопартійної системи, яке розпочалося наприкінці XIX – початку XX ст. Відтак, вивчення історичного досвіду генезису та еволюції багатопартійності буде корисним для сьогодення.

Дослідження перших політичних партій XX ст., які діяли на території України, пов'язане з глибоким джерелознавчим аналізом історичних документів Національного архівного фонду. Така робота ведеться вченими-істориками на сучасному періоді. Вона стала можливою завдяки розсекреченню великої кількості архівних документів після розпаду СРСР. Стали доступними також історичні джерела, які стосуються Української соціал-демократичної спілки. Тому наукова доцільність магістерської роботи також зумовлена її актуальністю.

Українська соціал-демократична спілка вже більше століття є предметом дослідження вчених-істориків. Наданий час вже є велика кількість праць, у яких дослідники вказують своє бачення стосовно місця та ролі Спілки в суспільно-політичному житті українських губерній Російської імперії. УСДС утворилася (на межі 1904 та 1905 рр.) внаслідок протиборства в середині РУП ідейних течій, подальші дії її засновників призвели до того, що їхні ідейно-політичні супротивники звинуватили у розкольніцькій та русифікаторській діяльності. Засновники УСДС думали, що у складі Російської соціал-демократичної робітничої партії, зможуть досягнути бажаних успіхів в реалізації своєї мети. Дослідження джерел з історії Спілки має важливе наукове значення, але в історичній науці відсутня комплексна джерелознавча праця з дослідження документів і матеріалів Національного архівного фонду даної проблеми.

Об'єктом дослідження стали документи та матеріали Національного архівного фонду. **Предметом** магістерської роботи стали різні види джерел партійного та іншого (непартійного) походження з історії Української соціал-демократичної спілки.

Поставлено за мету дослідити джерела з історії Української соціал-демократичної спілки за документами та матеріалами Національного архівного фонду.

Реалізації зазначеної мети передбачає вирішення таких завдань:

- схарактеризувати історіографію з проблеми, з'ясувати рівень її дослідженості;
- окреслити джерельну базу дослідження;
- з'ясувати методологію наукового дослідження;
- охарактеризувати партійно-організаційні документи з історії Спілки;
- проаналізувати пропагандистко-агітаційні матеріали УСДС;
- з'ясувати джерела особового походження членів УСДС;
- з'ясувати документи державного походження щодо історії Спілки.

Територіальні та географічні межі роботи охоплюють переважно 5 українських губерній (Київська, Подільська, Волинська, Полтавська та Чернігівська) Російської імперії, оскільки історичні джерела відбивають зазначену територію, на якій проводила свою діяльність Українська соціал-демократична спілка РСДРП.

Хронологічні межі роботи охоплюють 1904 – 1912 рр., оскільки аналізуються історичні документи, які відтворюють історію Української соціал-демократичної спілки від її виникнення і до занепаду.

Наукова новизна магістерської полягає в тому, що вперше проводиться комплексний аналіз джерел з історії УСДС;

Практичне значення одержаних результатів. Новизна та введення до наукового обігу значної кількості документів та матеріалів з Національного архівного фонду стосовно УСДС, які мають сприяти зростанню наукових знань та формування цілісного уявлення про сутність та особливості соціально-політичних процесів в українських губерніях Російської імперії. Результати магістерської роботи можуть бути використані для написання студентами курсової роботи, підготовки студентів до семінарських занять з історії України чи політичних партій Наддніпрянської України та підготовки викладачів до лекційних занять з історії України.

Апробація результатів дослідження. З даного дослідження автором магістерської роботи виголошувалась доповідь на студентській конференції, яка проходила в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка; матеріли доповіді будуть опубліковані в наступному збірнику студентських наукових робіт.

Структура магістерської. Складається з змісту, вступу, 4 розділів, третій розділ поділений на 3 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та літератури.

ВИСНОВКИ

Дослідження історії Української соціал-демократичної спілки РСДРП на початку ХХ ст. за документами та матеріалами які знаходяться в Національному архівному фонді, дозволяють нам зробити узагальнення та висновки.

Нами було з'ясовано, що вивчення історії Української соціал-демократичної спілки РСДРП відбувалося трьома етапами. В першому, дореволюційному етапі, видавалися здебільшого публіцистичні статті та брошури які належали політичним діячам, у яких загалом характеризувалися ідейні та програмні засади, методи і форми роботи вище зазначеної організації. На радянському етапі, з кінця 1917 і до кінця 1980-х рр. , вагомими для нашого дослідження виявилися праці (А. Ріша, П. Феденка та І. Кураса), у яких висвітлюється діяльність УСДС. Найбільшим здобутком на сучасному етапі є праця українського вченого-історика – О. М. Федькова, який у своїй монографії комплексно дослідив історію Української соціал-демократичної спілки РСДРП. У цій же праці загально охарактеризовано джерельну основу, на якій ним вивчалася історія цієї політичної організації.

З'ясовано, що для дослідження ретроспективної архівної інформації з історії Спілки була використана велика багатопланова джерельна база, яка вміщує в собі законодавчі документи, діловодну документацію, пресу та агітаційні-пропагандистські матеріали, джерела особового походження. У весь масив джерел було поділено на дві великі групи: 1) джерела партійного та 2) джерела (непартійного) іншого походження. Задіяний нами у магістерській роботі комплексний підхід до джерел дозволив виокремити в межах першої групи: 1) партійно-організаційні документи і матеріали (програмні матеріали і статuti, матеріали з'їздів, конференцій і нарад, документи центральних органів і місцевих організацій); 2) пропагандистсько-агітаційні джерела (партійну періодичну пресу «легальну і нелегальну», публіцистику і твори партійних лідерів та діячів, листівки, прокламації, відозви); 3) джерела особового походження (мемуари і особисте листування).

До складу другої групи відносимо документи державного походження, а це: законодавчі документи, документи місцевих органів влади і матеріали судово-слідчих установ. Наше дослідження базувалося на документах і матеріалах Національного архівного фонду України. Вище зазначені джерела доволі репрезентативні та дозволяють об'єктивно дослідити історію Спілки РСДРП.

Дослідивши партійно-організаційні документи УСДС, ми розглянули статuti «Спілки». Перший статут було прийнято наприкінці 1904 року, який в загальному визначав організаційні основи та структуру УСДС. Пізніше вже у листопаді 1905 року, був прийнятий інший статут, який визначав статус УСДС, як частини РСДРП і вказував географічні межі діяльності громади – Київську, Подільську, Волинську, Чернігівську, Полтавську та Херсонську губернії. За цим статутом зазначалося, що керівною установою Спілки ставав Головний комітет. Тому нами було з'ясовано як ГК здійснював керівництво громадами УСДС. Одним із його важливих важелів, якими він здійснював керівництво – це були циркулярні листи. ГК в одному із циркулярних листів (№7, листопад 1906 р.) звертався із виробленими питаннями до організацій УСДС, за для проведення вдалої передвиборної кампанії до II Державної Думи. За проектом статуту 1906 р., який був вироблений ГК УСДС встановлював, що найвищою установою «Спілки» є з'їзд. Також, було з'ясовано становище конференцій у житті спілки. Було виявлено, що представники «Спілки» приймали участь у різних конференціях РСДРП. Так на одній із конференцій («Південна установча конференція меншості»), яка відбувалася у Києві 21-24 серпня 1905 року, яку ретельно підготував та було скликано з ініціативи Одеської групи та за підтримки Південного бюро. На даній конференції УСДС представляв М. Меленевський, через те, що спілчани прийняли участь у конференції, дало їм змогу спілчанам становити тісніші контакти з іншими партійними осередками «м'яких».

З'ясувавши пропагандистсько-агітаційні матеріали ми становили, що вони поділяються на три групи: 1) партійна періодична преса; 2)

публіцистика і твори партійних лідерів і діячів і 3) листівки, прокламації, відозви. Українська соціал-демократична спілка з січня 1905 року мала у своєму розпорядженні друкований орган газету «Правда», яка видалася у м Львові та видала 8 номерів у цьому ж році. Також паралельно виходила газета меншого формату під назвою «Листок правди». Вони використовувалися для пропаганди, агітації, а також не одноразово з їхніх шпальт лунали закликали до боротьби проти панів, царя та усіх тих хто гнобить простих робітників також на шпальтах газети підносилося питання стосовно землі. Дослідивши публіцистичні і твори партійних лідерів, дало нам з'ясувати передумови і перебіг подій стосовно II не відбутого з'їзду РУП після якого і утворилася УСДС. А. Жук у свої статті висвітлив Басок (М. Меленевський) із Закордонного Комітету найбільше виступав за сполучення РУП з російськими соціал-демократами. Члени ЗК спровокували даний з'їзд на Різдвяні свята в грудні 1904 року, і вже з перших зустрічей із членами ЗК перед з'їздом простежувались великі політичні і навіть психологічні розбіжності. Також, автора статті висвітлює характеристику С. Петлюри, що є для нас не мало важливим джерелом.

Нами було з'ясовно, що листівки, прокламації та відозви становлять велику групу джерел з історії УСДС. Зазначені матеріали, вказували нам на те, що селяни та сільськогосподарські робітники складали головну соціальну групу, на яку спрямовували свою діяльність спілчани. З початкового періоду революції спілкою було надруковану цілу низку листівок, які мобілізували сільських робітників до страйкової боротьби за свої політичні та соціально-економічні права.

Дослідження джерел особового походження дало нам змогу встановити, що дана група є не численною, а також тут були дослідженні такі документи як мемуари, особисте листування. Мемуари на сьогоднішній час все більше починають закріплювати назву «Я-документ». Ми з'ясували, по мемуарам М. Меленевського і О. Скоропис-Йолтуховського по їхнім свідченням, як проходив і відбувався II не відбутий з'їзд РУП. Вони зробила

наголос на своїх опонентах, з якими були розбіжності у баченні подальшої діяльності РУП. Ці документи дали нам змогу зрозуміти як проходила боротьба у середині РУП і що стало рушійною силою для виходу членів (ЗК) РУП і утворення нової організації УСДС. Дослідивши особисте листування партійних членів УСДС чи членів місцевих організації, було з'ясовано який був стан спілчанських організацій в той чи інший період її діяльності. Так в одному листуванні 31 січня 1908 року нами був розглянутий лист у якому автор доповідав адресату, що їхніх всіх членів було заарештовано. Також, було досліджено особисте листування Юрія Ларіна з Олександром, де автор розповідає про діяльність членів «Спілки» в регіонах, а також розповідалося про вибори до II Державної думи, автор наголосив у яких регіонах вони можуть здобути перемогу.

Була з'ясовна друга велика група документів до якої відносяться документи державного походження, які поділялися на: 1) законодавчі документи; 2) документи місцевих органів вади; 3) матеріали судово-слідчих установ. Дана група документів має суттєву джерелознавчу цінність для нашого дослідження. За допомогою них ми змогли більш об'єктивно та неупереджено проаналізувати політичну історію Української соціал-демократичної спілки. Між іншим, в даних документах міститься частина матеріалів про діяльність спілчан, які відсутні в інших документах, тому після їх критичного осмислення, можна суттєво доповнити існуючі прогалини у формуванні історії Спілки. Дослідження законодавчих документів дозволило нам дослідити історичні умови діяльності УСДС.

Дослідивши судово-слідчі документи можна сказати проте, що в Російській імперії пильно стежили за розвитком і діяльністю Спілки, постійно удосконалювали систему нагляду за організаціями УСДС, збільшували коло таємних інформаторів. Також, було встановлено, що в Російській імперії прагнули повного знищення національно-визвольного руху, зокрема українському. Тому, Українська соціал-демократична спілка мала велику увагу з боку правоохоронних органів до своєї організації. Така

увага в добу реакції не дала спілчанам змоги вийти знову на пік своєї діяльності.

За допомогою вище згаданих документів можна комплексно дослідити історію Української соціал-демократичної спілки. У Спілки дуже багата джерельна база, яка дає змогу досліднику більш широко історію УСДС у складі РСДРП.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Неопубліковані джерела

1.1. Центральний державний архів вищих органів влади (м. Київ)

Ф. 3807. Жука Андрій Ілліч (1880 – 1968) – громадсько-політичний діяч, публіцист, діяч українського кооперативного руху, член ЦК Української соціал-демократичної робітничої партії, член проводу «Союз визволення України» (СВУ), радник міністерства закордонних справ УНР.

Оп. 1.

1. Спр. 7. Документи з історії РУП-УСДРП: Українська соціал-демократична спілка; відозви, часописи, газети тощо. 1903 р. – 1912 р. 190 арк.

2. Спр. 10. Документи з історії РУП-УСДРП: з'їзди та конференції, програми, часописи, брошури, газети, вирізки з газет. 1901 р. – 1920 р., 246 арк.

Оп. 2.

3. Спр. 23. Звернення ініціативної групи бувших членів РУП для видання спогадів про участь в партійній роботі. Спогади Д. Дорошнка, П. Андрієвського, прокламації РУП. Березень 1903 р. – квітень 1934 р., 28 арк.

1.2. Центральний державний історичний архів України (м. Києві)

Ф. 274. Київське губернське жандармське управління, м. Київ. (1829-1917 рр.).

Оп.1.

4. Спр. 1052. Наряд дел о забастовках рабочих заводов и фабрик, о крестьянских волнениях, об арестах членов организации РСДРП, эсеров, анархистов, арестах нелегальных типографий, о разгонах сходок и демонстраций рабочих и других событиях городе Киеве и уездах Киевской губернии в 1905, в 1906 годах. 29 января 1905 г. – 30 мая 1906 г., 670 арк.

5. Спр. 1221. Дознание по обвинению крестьян с. Ромашек Васильковского Шевченко С. и Демьянко А. М. в распространении нелегальной литературы. 3 октября 1905 г. – 8 ноября 1905 г., 31 арк.

6. Спр. 1417. Дело о деятельности Киевской организации Украинской буржуазно-националистической партии «Спілка». 21 августа 1906 г. – 14 сентября 1907 г., 491 арк.

7. Спр. 1419. Дело о деятельности Киевской организации украинской буржуазно-националистической партии «Спілка» 21 августа 1906 г. – 14 сентября 1906 г., 542 арк.

8. Спр. 1420. Дело о деятельности Киевской организации украинской буржуазно-националистической партии «Спілка». 28 августа 1906 г. – 28 сентября 1906 г., 641 арк.

9. Спр. 1421. Дело о деятельности Киевской организации буржуазно-националистической партии «Спілка» 18 августа 1906 г. – 10 июня 1911 г., 733 арк.

10. Спр. 1422. Дело о деятельности Киевской организации буржуазно-националистической партии «Спілка». 28 августа 1906 г. – 24 сентября 1906 г., 467 арк.

11. Спр. 1784.

12. Спр. 1832. Переписка с Департаментом полиции, Киевским губернатором и другими учреждениями о политической проверке Доленком М. Гельмана И. к принадлежности к партии «Бунд» и приезде в городе Бердичев с целью организации конференции этой партии. 22 ноября 1907 г. – 30 июня 1908 г. 18 арк.

13. Спр. 1929. Дело об аресте фельдшера Піотровского Е. Э. и акушерки Пирадовской Л. А., подозреваемых в распространении в м. Хабно Радомышльмкого уезда сочинений К. Маркса, Ф. Энгельса, К. Каутского и другой нелегальной литературы. 20 марта 1907 г. – 20 мая 1907 г., 47 арк.

14. Спр. 1988. Дело по обвинению мещ. гор. Черкасс Милославского Д. М. в хранении гектографа, листок и брошюр РСДРП. 6 сентября 1907 г. – 22 октября 1907 г., 11 арк.

15. Спр. 2034. О деятельности украинской буржуазно-националистической партии «Спилка» в Черкасском уезде Киевской губернии. 11 января 1907 г. – 16 декабря 1907 г., 145 арк.

16. Спр. 2039. Сведения о деятельности украинской буржуазной националистической партии «Спилка» в Каневском уезде Киевской губернии. Списки членов, подлежащих обыску. 3 июня 1907 г. – 19 ноября 1907 г., 32 арк.

17. Спр. 2041. Агентурные сведения о деятельности украинской буржуазно-националистической партии «Спилка». Списки членов, принадлежащих к «Спилке» по Киевской губернии. 16 августа 1907 г. – 15 февраля 1908 г., 388 арк.

18. Спр. 2053. Дело об аресте главного комитета украинской буржуазно-националистической партии «Спилки» 30 мая 1907 г. – 28 августа 1912 г., 318 арк.

Оп. 3.

19. Спр.68. Протоколы допроса Быченко Павла Куприяновича – крестьянина с. Ставище Сквирского уезда Киевской губернии, обвиняемого в распространении среди крестьян нелегальной литературы. 4 марта 1906 г. – 10 марта 1906 г., 6 арк.

Ф. 275. Київське охоронне відділення, м. Київ. 1902 – 1913 рр.

Оп. 2.

20. Спр. 25

21. Спр. 79. Агентурные сведения о деятельности Киевского комитета украинской буржуазно-националистической партии «Спилки», листовки о расколе украинской буржуазно-националистической партии «РУП» и др. 19 апреля 1911 г. – 11 декабря 1911 г., 112 арк.

Ф. 276. Південно-Західне районне охоронне відділення, м. Київ. 1906-1914 рр.

Оп.1.

22. Спр. 3. Переписка с Департаментом полиции, Киевским, Черниговским ГЖУ и другими учреждениями о состоявшемся V (Лондонском) съезде РСДРП. 15 листопада 1907 р. – 20 лютого 1909 р., 160 арк.

23. Спр. 12. Переписка с Департаментом полиции о деятельности организации РСДРП в Полтавской губ., о наблюдении, розыске, и аресте лиц, принадлежащих к этим организациям. 7 ноября 1907 г.-8 октября 1908 г., 70 арк.

24. Спр. 13. Переписка с Департаментом полиции, Черниговским, Полтавским ГЖУ и другими учреждениями о деятельности местных организаций РСДРП, о наблюдении и розыске лиц, принадлежащих к этим организациям. 5 ноября 1907 г. – 19 ноября 1909 г., 77 арк.

25. Спр. 21. Сводки агентурных сведений о деятельности РСДРП, партии эсеров, железнодорожного союза и других организаций по Кременчугскому жандармскому полицейскому управлению железных дорог и переписке о представленных агентурных сведениях. 5 ноября 1907 г. – 11 марта 1909 г., 194 арк.

26. Спр. 66. Переписка с Департаментом полиции и другими учреждениями о деятельности членов II-й Государственной думы. 21 марта 1907 г. – 15 ноября 1907 г., 114 арк.

27. Спр. 73. Переписка с Департаментом полиции, Волынским, Полтавским, Киевским и другими ГЖУ и другими учреждениями о разработке писем, полученных агентурным путем и розыске лиц, упоминаемых в этих письмах. 28 сентября 1907 г. – 11 февраля 1908 г., 341 арк.

28. Спр. 84. Переписка с губернскими жандармскими учреждениями и сводки агентурных сведений о деятельности эсеров, еврейской партии «СС» и других. 22 ноября 1914 г. – 2 декабря 1915 г., 506 арк.

29. Спр. 86. Сводки агентурных сведений по Волынской губернии о деятельности РСДРП, «Бунд» еврейских партии «СЕРП» и «СС». 15 ноября 1907 г. – 20 февраля 1909 г., 274 арк.

30. Спр. 93. Переписка с губернскими жандармскими управлениями и департаментом полиции о деятельности украинской буржуазно-националистической партии «Спилка». 14 ноября 1907 г. – 29 августа 1908 г., 49 арк.

31. Спр. 94. Переписка с губернскими жандармскими управлениями и департаментом полиции о деятельности украинской буржуазно-националистической партии «Спилка». 3 ноября 1907 г. – 21 сентября 1907 г., 32 арк.

32. Спр. 97. Переписка с ГЖУ и Департаментом полиции о деятельности украинской буржуазно-националистической партии «Спілка». 6 ноября 1907 г. – 9 января 1909 г., 30 арк.

33. Спр. 106. Агентурные сведения по району Киевского губернского жандармского управления. Рег. № 1 а. Часть 2-я. Киевская губерния. 20 марта 1907 г. – 26 января 1909 г., 306 арк.

Ф. 301. Жандармські установи Подільської губернії. Об'єднаний архівний фонд.

Оп. 2.

34. Спр. 14. Переписка с Департаментом полиции, помощниками начальника Подольского ГЖУ в уездах о наблюдении за деятельностью организации РСДРП, Украинского социал-демократического союза «Спілки» и партии эсеров в Подольской губ. 2 октября 1906 г. – 1 сентября 1907 г., 223 арк.

35. Спр. 16. Переписка с Департаментом полиции и помощниками начальника Подольского ГЖУ в уездах о политической проверке разных лиц. Имеются сведения об организации партии сионистов-социалистов в гор. Балте и партии «Поалей Цион» в гор. Виннице. 14 января 1906 г. – 11 февраля 1907 г., 795 арк.

36. Спр. 20. Переписка с Киевским охранным отделением и помощниками начальника Подольского ГЖУ в уездах о наблюдении за деятельностью организации РСДРП, Украинского социал-демократического союза «Спілка», партии эсеров и «Бунд», Всероссийского железнодорожного союза и других и других организаций; уставы, циркулярные письма, резолюции партийных съездов и конференций упомянутых партий и союзов. Копии. 7 апреля 1907 г. – 20 января 1908 г., 1238 арк.

37. Спр. 30. Переписка с Департаментом полиции и помощниками начальника Подольского ГЖУ в уездах о политической проверке разных лиц. 24 января 1908 г.– 13 января 1909 г., 255 арк.

Ф. 317. Прокурор Київської судової палати, м. Київ. 1875 – 1919 рр.

Оп. 7.

38. Спр. 2213. 1907 г. Материалы о деятельности организации «Спилки» (показания Ларисы Косач и др.). 1 марта 1907 г. – 26 июля 1907 г., 305 арк.

Ф. 318. Київська судова палата, м. Київ 1880 – 1919 рр.

Оп. 1.

39. Спр. 302. Дознание Киевского ГЖУ по обвинению мещан Гельмана С., Гальперина В. и др.. в агитации среди крестьян с. Ольшаницы Васильковского уезда Киевской губернии за свержение царского самодержавия, захват помещичьих земель и в распространении прокламаций РСДРП «Ко всем лишенным прав», «От матроса к солдату» и другой нелегальной литературы. 29 ноября 1905 г. – 31 мая 1907 г., 276 арк.

40. Спр. 686. Дело по обвинению мещанина Ярмоленка К.Н. в принадлежности к Конотопской организации РСДРП и сборе средств на нужды организации. 9 сентября 1906 г.-24 ноября 1908 г., 73 арк.

41. Спр. 709. По обвинению слесаря Чмиля М. И., домашнего учителя Магната У. И. в распространении прокламаций РСДРП «Как отобрать землю у помещиков и уделов», «Манифест» среди крестьян м.

Дашева Липовецкого уезда, Киевской губернии. Том I. 19 июня 1906 г. – 5 декабря 1912 г., 75 арк.

42. Спр. 710. Предварительное следствие судебного следователя Уманского окружного суда по обвинению слесаря Чмиля М. И., домашнего учителя Магната У. И. в распространении прокламаций РСДРП «Как отобрать землю у помещиков и уделов», «Манифест» среди крестьян м. Дашева Липовецкого уезда, Киевской губернии. Том II (и последний). 11 января 1906 г. – 8 мая 1906 г., 161 арк.

43. Спр. 713. Дело по обвинению мещанина Футоряна Б. М., рядового 75 пехотного Севастопольского полка Корсунского Л. В. и др. в распространении воззваний РСДРП «От матроса к солдату» и др. нелегальной литературы среди солдат 44-й пехотной дивизии и 75 пехотного Севастопольского полка в г. Умани Киевской губ. Том I. 22 июня 1906 г. – 6 апреля 1909 г., 191 арк.

44. Спр. 714. Предварительное следствие судебного следователя по обвинению мещанина Футоряна Б. М., рядового 75 пехотного Севастопольского полка Корсунского Л. В. и др. в распространении воззваний РСДРП «От матроса к солдату» и др. нелегальной литературы среди солдат 44-й пехотной дивизии и 75 пехотного Севастопольского полка в г. Умани Киевской губ. Том II(и последний). 2 января 1906 г. – 22 мая 1906 г., 137 арк.

45. Спр. 719. Дело по обвинению крестьянина Палий-Гавришина Ф. В. и мещанина Фридмана П. А. в хранении и распространении прокламаций РСДРП «От матроса к солдату» и др. среди крестьян м. Погребище Бердичевского уезда Киевской губернии. Том I. 21 июля 1906 г. – 5 апреля 1908 г., 54 арк.

46. Спр. 1064. Дело по обвинению учеников VII гимназии реального училища Валькера-Брана Э. О. и Свирского В. О. и крестьянина Продиуса Н. П. в хранении и распространении прокламации украинской буржуазно-националистической партии «Спилка» и др. нелегальной литературы среди

крестьян Староконстантиновского у., Волынской губ. Том I. 30 октября 1906 г. – 30 марта 1913 г., 229 арк.

47. Спр. 1719. Дознание Киевского ГЖУ по обвинению Жука А., Скрыникова А., студента Киевского университета Завадского С. Ф. и др. в принадлежности к Киевской организации украинской буржуазно-националестической партии «Спилка», проведении собраний, обсуждавших вопрос вступления спилки в РСДРП, хранении партийной документации и нелегальной литературы. Т III. 25 октября 1906 г. – 29 декабря 1906 г., 462 арк.

48. Спр. 1720. Дознание Киевского ГЖУ по обвинению Жука А., Скрыникова А., студента Киевского университета Завадского С. Ф. и др. в принадлежности к Киевской организации украинской буржуазно-националестической партии «Спилка», проведении собраний, обсуждавших вопрос вступления спилки в РСДРП, хранении партийной документации и нелегальной литературы. Том IV. 30 декабря 1906 г. – 27 февраля 1907 г., 443 арк.

Ф. 442. Канцелярія київського, подільського і волинського генерал-губернатора, м. Київ. 1827 – 1916 рр.

Оп. 855.

49. Спр. 4. Переписка с Киевским губернатором, начальником Киевского охранного отделения о распространении в г. Киеве и Киевской губ., листовок РСДРП, партии эсеров и др. партий. 8 января 1905 г. – 16 августа 1906 г., 392 арк.

Оп. 856.

50. Спр. 352. Дело об обнаружении в г. Каменец-Подольске в квартире Елисаветы Прушинской тайной типографии. 12 июля 1906 г. – 14 июля 1906 г., 1 арк.

Ф. 838. Колекція листівок, прокламацій та інших агітаційно-пропагандистських документів. 1896 – 1919, 1923 рр.

Оп. 2.

51. Спр. 853. Революція. Уся Росія повстала... Украинский с-д. Союз. На украинском языке. Тип. экз. Январь 1905 г. 1 экз.

52. Спр. 860. Кого выбрать в государственную Думу? Жители деревень... Главный ком. Украинского Союза (Спилки) РСДРП. Тип. экз. Ноябрь 1906 г. 1 экз.

53. Спр. 862. К избирателям от социал-десократов. Здесь напечатаны наши... Главный ком. Украинского Союза (Спилки) РСДРП. Тип. экз. Январь 1907 г. 1 экз.

54. Спр. 865. Товарищи сельские рабочие и крестьяне! Наступает время тяжких... Главный ком. Украинского Союза(Спилки) РСДРП. № 3. Тип. экз. 1907 г. 64 экз.

55. Спр. 867. К селянам. Граждане! Две думы созывал... Главный ком. Спилки. Тип. экз. 1907 г. 1 экз.

56. Спр. 872. Кто такие социал-демократы? Если вы были когда-нибудь в большом городе, то вы... Перепечатано с № 1 «Правды». Изд. Херсонской губ. ком. сельских организаций РСДРП и Одесского объединенного комитета. На рус. и укр. Языках. Тип. экз. Ноябрь 1905 г. – апрель 1906 г. 10 экз.

57. Спр. 876. Наймитам-сельским работникам. Мы не можем дали... На укр. Языке. Тип. экз. 13 апреля 1905 г. 1 экз.

58. Спр. 881. Что делать сельским рабочим? Сельский рабочий... Волынский и Подольский районные комитеты Украинского союза РСДРП. Тип.экз. Апрель 1909 г. 1 экз.

Ф. 1335. Волинське губернське жандармське управління, м. Житомир Волинської губернії. 1830 – 1917 рр.

Оп. 1.

59. Спр. 296. Дело о разбрасывании воззваний и прокламаций преступного содержания, по которым дознание не производится. 30 июля 1905 г. – 28 декабря 1905 г., 964 арк.

60. Спр. 492. Дело о распространении Кременецком, Дубенском, Луцком и других уездах листовок ЦК РСДРП «Новые царские милости», Бердичевской организации РСДРП «От матроса к солдата», ЦК комитет партии «Бунд» «К рекрутам» и других. 1 января 1906 г. – 20 апреля 1906 г., 550 арк.

61. Спр. 561. Дело о производстве дознания и дознание о крестьянах с. Новоставцы Староконстантиновского уезда Трофимюке А. П. и Кравчуке В. О., обвиняемых в агитации крестьян за организацию забастовки. 2 января 1906 г. – 4 декабря 1906 г., 163 арк.

62. Спр. 593. Переписка с помощниками начальника Волынского ГЖУ в уездах, прокурором Луцкого окружного суда и другими лицами о распространении Ровенской группы партии эсеров «К новобранцам!», «Народу от народных представителей», «Манифест ко всему российскому крестьянству» и другой нелегальной литературы в Луцком, Ровенском и других уездах. 30 сентября 1906 г. – 30 декабря 1906 г., 433 арк.

63. Спр. 662. Переписка с прокурором луцкого окружного суда, Ровенским уездным исправником и другими лицами о распространении в Луцком, Ровенском и других уездах «Манифеста ко всему российскому крестьянству», «Письма русских крестьян к царю Николаю II» и другой нелегальной литературы. 28 сентября 1907 г. – 14 октября 1907 г., 532 арк.

64. Спр. 858. Переписка с помощниками начальника Волынского ГЖУ в уездах о распространении в Житомирском, Острожском, Луцком и других уездах листовок Украинского социал-демократического союза (Спілка) и других. 17 ноября 1907 г. – 2 января 1909 г., 317 арк.

65. Спр. 922. Переписка с Волынским губернатором, прокурором Житомирского окружного суда, Ковельским уездным исправником о распространении разными лицами нелегальной литературы. 9 марта 1907 г. – 12 мая 1907 г., 523 арк.

Ф. 1439. Чернігівське губернське жандармське управління, м. Чернігів. 1874, 1879 – 1917 рр.

Оп. 1.

66. Спр. 261. Переписка с департаментом полиции по производству дознания об ученике Конотопского железнодорожного училища Кондрате Антонике, обвиняемого в хранении нелегальной литературы. 17 сентября 1905 г. – 21 сентября 1905 г., 7 арк.

67. Спр. 262. Дознание, произведенное при губернском жандармском управлении о псаломщике Алексее Кибальчиче и кр. Иване Усенко и Николае Ветрове, обвиняемых в распространение революционных воззваний в Кролевецком уезде. 21 сентября 1905 г. – 18 октября 1905 г., 80 арк.

68. Спр. 326. Донесения унтер-офицеров наблюдательных пунктов о лицах, заподозренных в революционной деятельности. 1 января 1905 г. – 12 декабря 1905 г., 168 арк.

69. Спр. 367. Донесения помощников начальника Черниговского ГЖУ о революционных партиях, существующих в Черниговской губернии. 27 марта 1906 г. – 27 октября 1906 г. 84 арк.

70. Спр. 482. Переписка с Департаментом полиции, уездными исправниками и др. о предвыборной агитации со стороны революционных партий в выборах в Государственную думу. 1 декабря 1906 г. – 18 февраля 1907 г., 107 арк.

71. Спр. 626. Сведения по наблюдению за местной организацией социал-демократической рабочей партии. 23 января 1907 г. – 7 апреля 1908 г. 890 арк.

72. Спр. 895. По охранному пункту. О социал-демократической организации по Черниговской губ. и наружному наблюдению, а равно и о бумагах, относящихся к означенной партии. 3 января 1908 г. – 17 мая 1909 г., 449 арк.

1.2. Государственный архив Российской Федерации (г. Москва)**Ф. 102 Департамент полиции, особый отдел. 1846 – 1917 гг.****1906/ I отд. Оп. 234.**

73. Д. 25. Ч. 50. Ч. 1. Арк. 146.

74. Д. 2, ч. 57. Сведения по губерниям и областям. По Киевской губернии. 1906г., 60 л.

75. Д. 9, ч.7, ч. 1. Разработка секретных сведений. Киевская губернии, 1906 г., 352 л.

1906 г. / I отд. Оп. 235.

76. Д 25, ч. 41. Об Украинской социал-демократической рабочей партии, январь 1906 г. – август 1906 г., 63 л.

77. Д. 25, ч. 57. О Киевском комитете РСДРП. 9 января 1906 г. – 18 декабря 1906 г., 217 л.

78. Д. 25, ч. 68. О конференции южных организаций РСДРП (ликвидация). 1906 г., 66 л.

79. Д. 725, ч. 88. О выяснении тактике революционных организаций относительно выборов в Государственную думу. Гор. Харьков и губерния. 1906 г. 30 октября 1906 г. – 19 февраля 1907 г., 51л.

1907 г. Оп. 237.

80. Д. 8, ч. 1, пр. 2. Союз «Спилки» Российской Социал-Демократической Рабочей партии. Киевская губ. 17 мая 1907 г. – 2 января 1908 г., 307 л.

81. Д. 8, ч. 3. Черниговская губ. Союз «Спилка». 28 февраля 1907 г. – 10 января 1908 г., 70 л.

1908 г. Оп. 238.

82. Д. 5, ч. 10. Списки по § 10 и 11 по социал-демократической организации. Волынская губ., 1908 г. 61 л.

83. Д. 8, ч. 1 (1). Списки по § 10 и 11 по Союзу «Спилка» Киевской губ. Январь 1908 г. – 23 мая 1909 г., 207 л.

84. Д. 8, ч. 1 (2). Списки по § 10 и 11 по Союзу «Спилка» Киевской губ. Январь 1908 г. – декабрь 1908 г., 157 л.

1.3. Российский государственный архив социально-политической истории (г. Москва)

Ф. 278. Редакция газет «Искра» в «Социал-Демократ». Меншевицкий центр. 1903 – 1905 гг.

Оп. 1.

85. Ед. хр. 246. Протоколы и резолюции Южной учредительной конференции меньшиства. Копии. 3-6 сентября (21-24 августа) 1905 г., 61 л.

86. Ед. хр. 275. Биск И. С. (Павлов) из Львова (Лемберга). Письма редакции новой «Искры» о разколе РУП, о ее реорганизации, о взаимоотношениях с ней, о транспортировке литературы в Россию через австрийскую границу, о провалах транспортов и др. Подлинники. Ранее 13 января (31 декабря 1904) 1905 г. – позднее 1 мая (18 апреля) 1905 г., 43 л.

87. Ед. хр. 243. Протоколы и резолюции южной учредительной конференции меньшинства. Копии. 3-6 сентября (21-24 августа) 1905 г., 61 л.

2. Опубліковані Джерела

2.1.Періодичні видання та публіцистика

88. Почалося... // Правда. Март 1905. Ч. 3. С. 5.

2.2.Збірник документів і матеріалів

89. Первая общерусская конференция партийных работников. Отдельное приложение к № 100 “Искры”. Женева: Типография партии Rue de la Coulouvreniere, 27, 1905. 30. С.21.

2.3 Документи особового походження

90. Меленевський М. До історії Української С.-Д. Спілки (З приводу брошурки В. Дорошенка: Революційна Українська Партія, нарис з історії укр. с.-д. партії) // Нова громада. 1923. Ч. 3–4. С. 133-134.

91. Яворский С. (Левкович) Провал конференции южно-русских социал-демократических организаций в 1906 году (Воспомнания) // Летопись революции. 1925. 3 (12). С. 113-115.

3. Література

92. Воронов В. І. Джерелознавство історії України. Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетровського університету, 2003. С. 336.

93. Государственная Дума Российской империи: 1906-1917: Энциклопедия. М.: РОССПЭН, 2008. С. 644.
94. Демин В.А. Социал-демократическая фракция // Государственная Дума Российской империи: 1906-1917: Энциклопедия. Москва: РОССПЭН, 2008. С.572.
95. Деятели СССР и революционного движения России. Энциклопедический словарь гранат. М.: Советская энциклопедия, 1989. С.482.
96. Источниковедение отечественной истории: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / А. Г. Голиков, Т. А. Круглова. 2-е изд., стер. М.: Издательский центр «Академия», 2008. С.464.
97. Источниковедение: Теория. История. Метод. Источники российской истории: Учеб. Пособие / И. Н. Данилевский, В. В. Кабанов, О.М. Медушевская, М. Ф. Румянцева. Москва.: Российск. гос. гуманит. ун-т, 1998. С. 702.
98. Историчне джерелознавство. Підручник. Київ: Либідь, 2002 // URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-10824.html>.
99. Корольов Б.І., Михальський І.С. Історія українських політичних партій: Хрестоматія-посібник. Кінець XIX ст. 1917 р.Ч.1. / Упоряд.: Корольов Б.І., Михальський І.С. Київ.: Вид-во Європейського університету, 2004. С. 561.
100. Курас І.Ф. Повчальний урок історії.(Ідейно-політичне банкрутство Української соціал-демократичної робітничої партії). Київ: Політвидав України, 1986. С. 185.
101. Курас І.Ф. Торжество пролетарского интернационализма и крах мелкобуржуазного национализма на Украине. Киев: Наукова думка, 1978. С. 315.
102. Летопись революции.1926.№2. С. 194.
103. Макарчук С. Писемні джерела з історії України. Львів: Світ, 1999. С. 249.

104. Михальський І.С. Джерела з історії українських політичних партій кінця ХІХ-початку ХХ ст.: монографія. Луганськ: Альма-матер, 2003. С. 344.
105. Риш А. Очерки по истории украинской социал-демократической «Спилки». Харьков: Пролетарий, 1926. С. 141.
106. Самостійна Україна. Збірник програм українських політичних партій ХХ століття / Упор. О.Федьков. – Тернопіль, 1991; Багатопартійна українська держава напочатку ХХ ст.: Програмні документи перших політичних партій / Упор. В.С.Журавський. – К., 1992; Українські політичні партії кінця ХІХ – початку ХХ століття. Програмові і довідкові матеріали/ Упор. В.Ф.Шевченко.Київ: Фенікс, 1993.
107. Спиридович А. И. Революционное движение в России. Вып. 1-й. Российская Социал-Демократическая Рабочая Партия. Санкт-Петербург: Тип. Штаба Отдельного Корпуса Жандармов. Б. Вульфова ул., дом № 23, 1914. С. 235.
108. Українська суспільно-політична думка ХХ століття. Документи і матеріали / Упорядкували Т.Гунчак і Р.Сольчаник”. Сучасність, 1983. Т.1.
109. Феденко П. Соціалізм давній і новочасний. Лондон, Париж, Мюнхен: Наше слово, 1968. 230 с.
110. Феденко. П. Український громадський рух у ХХ ст. Курс лекцій. Подєбради, 1934 С. 33
111. Федьков О.М. Українська соціал-демократична спілка на початку ХХ ст.: у пошуках ідейно-політичної ідентичності: монографія. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2017. С. 600.
112. Хоменко М. М. Документи громадських організацій, рухів і політичних партій // Джерелознавство історії України. Довідник / ред. кол. М. Я. Варшавчик (голова) та ін. Київ: Інститут української історіографії та джерелознавства імені М.С.Грушевського НАН України, 1998. С. 90, 92, 93.